

”Hjertet, var bleven bunden til ægtekærlighed”

Om hverdagshelten Caspar Wessel, lillebror til Tordenskjold

24.03.16

Et portræt af den dansk-norske søhelt over dem alle, Tordenskjold, har prydet danske tændstikæsker i 150 år, siden 1865. Man må sige at det var en genial branding af produktet og af manden selv, for de fleste voksne vil kunne genkende Tordenskjold i en identifikationsline-up. Desværre kender i dag, med en-gangs lightere billigere end en æske tændstikker, færre og færre til denne enestående blanding af nyttig brugsgenstand og historisk personlighed. Det originale maleri gav Tordenskjold, nærmest inden malingen var tør, til sin bror Caspar som kort efter boede på herregården Ravnstrup lige udenfor Næstved, og senere boede i selve Næstved. Peter Wessel, født i 1690 og senere kendt som Tordenskjold, var den 14. ud af en børneflokk på 17. 13 søskende overlevede barndommen og det er hans 3 år yngre lillebror Caspar, som denne fortælling handler om.

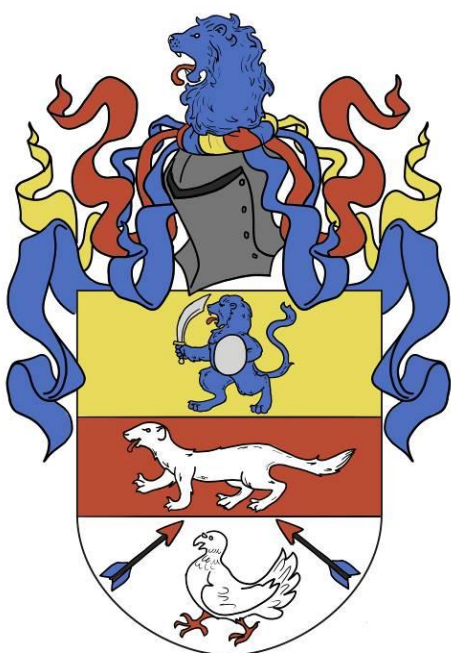
Wessel familien boede i Trondheim og havde en sommerbolig tæt på, gården Ringve. Faderen Jan Wessel var købmand, ejede eller havde part i flere skibe, savværker og landejendomme, og var tillige rådmand. De var del af det bedre borgerskab i Trondheim og ansås som værende rimelig velhavende. Begge forældres familier havde været ”norske” igennem flere generationer, så de havde desuden et stort netværk i området. Da C.P. Rothe i 1740-erne skulle skrive den første danske biografi om Tordenskjold, 20 år efter hans død, skrev han til Caspar og fik oplysninger om deres fælles barndom. Meget er siden skrevet om søhelten, og meget i beskrivelsen af både hans unge år og tiden til søs gælder for dem begge. Caspar var født med sejrsskjorte på, dvs. indhyllet i fosterhinden, som mentes at medføre lykke og held i livet. Ikke nogen ringe start i tilværelsen. Det var han meget bevidst om, og havde altid sin sejrsskorte, indsyet i en lille silkepose, på sig.

Det vides at familien havde haft en huslærer boede på et tidspunkt, 3 af Wessel brødrene blev præster, så Caspar er formentlig blevet undervist hjemme. Som sin storebror forlod han også Trondheim i 1704. 11 år gammel fik han plads som skibsdreng på et norsk handelsskib. Modsat sin bror som rejste til så eksotiske steder som Trankebar, og med slaveskib fra Afrika til de Vest Indiske Øer, sejlede Caspar rundt til div. Europæiske havne. Hvor meget kontakt den unge Caspar havde med hjembyen står ikke klart, og meget ændrede sig også da Trondheim brændte i 1708. Forældrenes hus og flere af deres virksomheder, og derved meget af deres formue forsvandt i flammerne.

Caspar må i teenageårene have været tilfreds med erhvervet, som var blevet ham udstukket. Forfremmet blev han, således at han som 19 årig førte et skib, som dog forliste ved Jyllands kyst. Året efter fik han

kommando på kaperen "Grev Danneskjold-Laurvig, så man har alligevel troet på hans sømandskundskaber. Den Store Nordiske Krig havde raset i flere år på det tidspunkt, og hans bror Peter Wessel som var blevet kadet i marinen var på vej op ad karrierestigen hos søetaten. Tabet af "Dannebrog" som var sprunget i luften i 1710 ved Køge Bugt var man kommet sig over, og danskerne sejrede til søs.

21 år gammel blev Caspar reserveofficer i flåden og fik tjeneste på orlogsskibet "Sophie Hedevig". Kort efter, i august 1715, deltog han i søslaget ved Jasmund og blev derefter forfremmet til kaptajn. Godt et år senere rykkedes han over til sin bror, som nu var adlet som Tordenskjold, og hans eskadre. Caspar deltog som skibskaptajn i diverse søslag, konvojsejladser m.m., deltog kort sagt i alle de, i en krigstid nødvendige opgaver. Han leverede varen som søofficer med den rang han havde, det var ikke lånte fjer fra den nu berømte broder han pyntede sig med. Dog typemæssig var Caspar en helt anden end Peter. Peter var vovehalsen, søhelten, stjernen medens Caspar, fornemmer man, nok har været modig, ledet og kæmpet når det skulle være, men alligevel var der noget af det mere almindelige over ham.

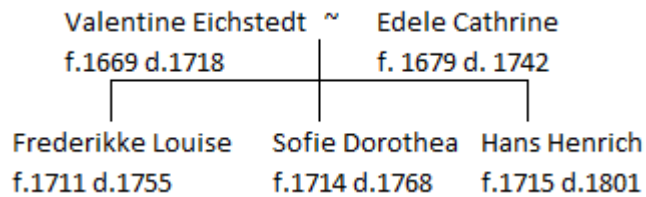

Den svenske konge Karl XII døde i december 1718, "Tordenskjolds soldater" stammer fra erobringen af Marstrand i juli 1719 og en våbenhvile blev aftalt i november 1719. Tordenskjold fandt desuden tid til at lade sig portrættere i 1719 af Balthasar Denner. Vinteren 1719-20 var krigen så godt som overstået. Caspar har øjensynligt været klar til at forlade flåden, og et liv til søs i det hele taget. Her havde han gjort det udmærket selv om bror Peters indflydelse selvfølgelig havde haft noget at sige i forhold til Caspars karriere i orlogsflåden. Den 2. februar 1720 blev Caspar adlet med våbenskjold og navnet "von Wessel". Få blev adlet den gang som belønning, de fleste købte sig til æren. Det var muligvis en slags ekstra tak til Tordenskjold for hans indsats under krigen, men helt uden egen fortjeneste til æren har Caspar ikke været. Hvor Peter Wessels våbenskjold, med lyn og torden, "hvide ørn" og kanoner billedliggør hans livsfortælling og navnet han tog, hylder Caspars slægten med en væsel på midterfeltet i det tredelte skjold.¹ Kort tid efter forlod han flåden med titlen af Schoutbynacht – en titel fra hollandsk som svarer til kontraadmiral.

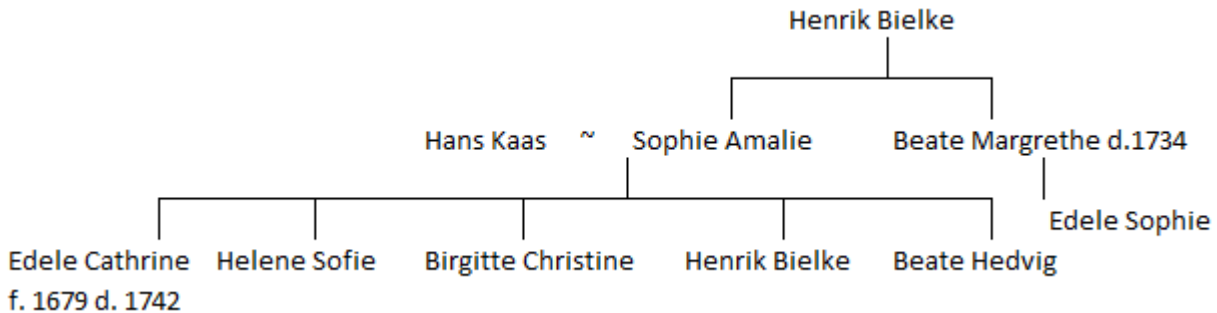
¹ Caspar Wessel våbenskjold tegnet af Oliver Fjordside

Valentine von Eickstedt

26 år gammel skulle Caspar videre i livet, men som hvad? Han var tilsyneladende parat til ægteskab og et liv på landet. Han havde fået øje på Edele Cathrine Kaas. Hun var blevet enke i september 1718, var nu 39 år gammel og havde børnene Frederikke Louise på 7, Sophie Dorothea på 4 og Hans Henrich på 3. Edele var blevet gift i Christiansborg Slotskirke i 1708 med den 10 år ældre Valentin von Eickstedt. Født i Stettin, Eickstedt havde haft en vellykket militærkarriere i Danmark, som sluttede med 7 år i posten som overkrigssekretær for Frederik IV. Han betegnes som værende human, korrekt, diskret og en pligtopfyldende officer og embedsmand med udpræget retfærdighedssans. Sine sidste år bestred han posten som amtmand over Frederiksborg og Kronborg Amter. Eickstedt havde ikke købt noget landsted i Danmark, men en præsentabel ejendom i København på Stormgade 10, som senere i 1700-tallet blev forvandlet til Holsteins palæ.

Edele Cathrine Kaas, født i 1679 var datter af Hans Kaas og Sophie Amalie Bielke. Moderen var "norskfødt" og faderen havde været Stiftsamtmand i Trondheim. Parret havde boet noget af tiden i Norge, i flere år på Sophie Amalies slægts herregård Elingård. Børnene blev som kutyme var blandt adelen, som halvstore sendt til fornemme familier til "færdiguddannelse". Men Caspar og Edele havde alligevel det tilfælles, at begge havde tilbragt noget af deres barndom i Norge. Der findes desværre ingen portrætter af Edele Cathrine Kaas, men af to af hendes søstre. Portrætterne er malet i tiden 1710-20 da tindingskrøller, de såkaldte favoritter, var på mode. Begge yngre end Edele Cathrine, Helene Sophie med et år medens Birgitte Christine var 3 år yngre. Edele Cathrine har på samme måde klædt sig moderigtigt på, og har haft håret sat i en tilsvarende frisure. I øvrigt blev det om den alvorligtudseende Birgitte Christine sagt, at hun var "et kløgtigt hoved, munter og beleven". Hun skrev viser og poesi og senere i livet oversatte hun nogle tyske salmer til norsk som blev publiceret og brugt. Mon ikke man kan regne med at Edele Cathrine var lige så veluddannet og kultiveret opdraget som sin søster. Edeles bror, Henrik Bielke Kaas, gjorde karriere i hæren

og endte som general, giftede sig til Boltinggård på Fyn og dekoreredes med bl.a. elefantordenen i 1760. Begge forældre døde omkring 1700, men der var ikke meget for børnene at arve.

Helene Sophie Kaas

Birgitte Christine Kaas

Henrick Bielke Kaas

Som enke valgte Edele Cathrine at sælge huset i København, og købte i 1720 herregården Ravnstrup ca. 13 km nord for Næstved. Ravnstrup havde været i familien von de Maases eje siden 1690². Det var Frederik von de Maase der solgte herregården, men senere blev han en slags nabo på Tybjerggård. Både Caspar og Edele var på udkig efter en ægtefælle, og selv om der er et element af, at han havde brug for en hustru, med et gods og noget formue, og hun havde brug for en ung handlingsorienteret mand til at være familieoverhoved og direktør for "forretningen", tyder alt på gensidig sympati. Hun var 14 år ældre end han, men det var der ingen der ville have set skævt til. Nu, optaget i adelsstanden, kunne Caspar von Wessel godt tillade sig at fri til den ny-udklækkede kvindelige godsejer, og lidt stjernestøv fra broderen har også drysset over ham. De blev forlovet og Caspar var på besøg på Ravnstrup i efteråret 1720.

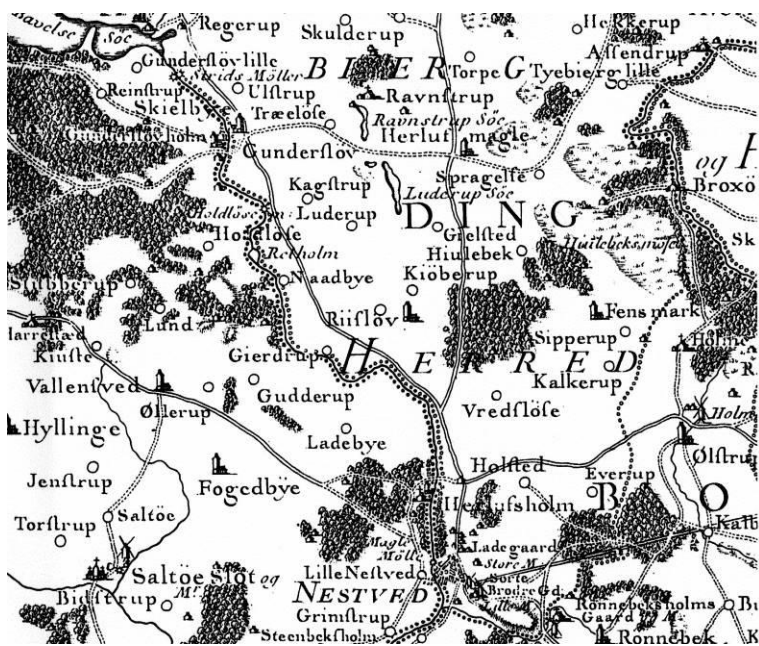

² I 1719 dog af en godspekulant som solgte Ravnstrup tilbage til familien von de Maase i 1720.

Medens Caspar tog de indledende skridt til sin nye rolige tilværelse som ægtemand og landboer, havde Peter valgt anderledes. Freden mellem Danmark-Norge og Sverige blev underskrevet i juli 1720, og der skulle ske noget. Tordenskjold "pakkede" sin tilværelse i København ned, aftalte med sin forvalter pasning af diverse forretninger, og så var han klar til nye eventyr. Han skulle ud at rejse, tilsyneladende med mål mod England, og en potentiel kur til en velhavende engelsk frøken i sigte. Tordenskjold forlod København midt i september og rejste i sin egen vogn med sin kammerat kaptajn Ployart, kammertjeneren Kold, en dreng og kusken. På vej ned over Sjælland gjorde de ophold på Ravnstrup hvor Caspar netop var på besøg.

Brødrene var meget forskellige, men de har også været venner. Tordenskjold blev som bekendt dræbt kort tid efter, den 12. november, ved en duel i Tyskland. Så på Ravnstrup var det sidste gang de sås i live. Tordenskjold gav portrættet, malet året før af Denner, til sin bror. Det er ikke lykkedes mig at komme frem til præcis hvornår. Lene Wessel Falk har skrevet et speciale om maleriet, men hun har desværre ikke på nuværende tidspunkt udgivet noget om det. Så indtil faktuel viden om forløbet kommer frem i lyset gør jeg mig mine overvejelser om maleriet. Det kunne f.eks. godt tænkes at Tordenskjold gav portrættet til sin bror, den vordende brudgom, som en slags bryllupsgave. Han vidste rejsen han skulle ud på ville være længerevarende, således at han ikke ville være i landet til at fejre brylluppet. Måske havde han portrættet med i vognen da de overnattede på Ravnstrup!

Chokket og sorgen for Caspar over sin brors uventet død må have været overvældende. Tordenskjold blev bisat i krypten under Holmens kirke den 3. januar 1721. Kisten blev frembragt til kirken om natten ved fakkellys, men da han var blevet dræbt ved en duel holdtes ingen kirkelig handling. Mon ikke Caspar var til stede? Dødsfaldet ændrede åbenbart ikke på deres bryllupsplaner, og den 13. januar fik de ægteskabsbevilling. Det kan ikke have været en munter fest, men livet skal gå videre. Der gik heller ikke lang tid før Edele Cathrine blev gravid. Parret fik deres eneste barn Christian Valentin den 6. februar 1722. Edele var 42 medens Caspar var 28 år. Ulykkeligvis for dem døde han 14 måneder gammel, den 19. april året efter. Lille Christian Valentin von Wessel blev begravet i St. Petri kirkes kapel, København. St. Petri var en tysk kirke, og det var også her Valentin von Eickstedt, Edeles første mand var blevet bisat.

Kort 1790

tegnet af Caspar Wessels grandnevø,
Caspar Wessel 1745-1818

Der vides ikke meget om familielivet hos parret og Edeles 3 børn fra første ægteskab på Ravnstrup, men personligt ser det ud til at de havde det godt sammen. Problemerne de sloges med var af økonomisk art. Caspar var mestendels vokset op i et bysamfund i Norge, og havde gjort karriere til søs, han havde ingen forkundskaber i styring af et dansk landsted. Op igennem 1720-erne var det åbenbart svært for dem at få balance i forretningen, for da de nåede 1730 følte de, at det mere end kneb med at få pengene til at slå til. Der siges ikke noget om at de eventuelt skulle have ført et mere ødselt liv, end de havde råd til, eller at pengene var blevet spillet op. Det var ikke nemt at få landbruget til at give overskud de år, da høsten slog fejl. Hvad formue der end havde været var væk, og Caspar skrev til kongen i 1730 med en ansøgning om en plads i søetatens generalkommissariat. Søjle lyder det *"...jeg trænger nu til Brød, og veed ei andet Middel..."* og det var åbenbart heller ikke en grund til at give ham jobbet.

De var ikke de eneste som havde problemer. Familierne på Ravnstrup og Tybjerggård, som formentlig har kendt hinanden godt, har hver især haft deres udfordringer at slås med, som dog var af meget forskellig karakter. Frederik von de Maase døde i 1728, og den 24 årige gravide Conradine Sophie Rostgård med 3 småbørn stod alene tilbage. Den meget veluddannede enke ansatte året efter den unge huslærer Oluf Brun, og over de følgende år udvikledes et kærlighedsforhold imellem dem. Det blev til en kæmpe skandale da Conradine forsøgte at få en ægteskabsbevilling fra kongen. Hun havde forgæves prøvet at sløre sin identitet ved at kalde sig Conradine Frederiksdatter. Hendes familie var meget imod at hun ville gifte sig under sin stand, men hun stod fast og det lykkedes i 1736, dog med den konsekvens at de tog børnene fra hende. Sagen fik den følge at der i 1738 kom en bestemmelse til biskopperne om, at en informator som havde forført en til hans undervisning betroet kvinde, aldrig måtte være præst, degn eller skolelærer.

I 1732 fløj to af børnene på hver deres måde fra reden. Den 7. marts holdtes bryllup på Ravnstrup. Edeles ældste datter Frederikke Louise von Eickstedt, 21 år, blev gift med oberstløjtnant Ove Ramel Sehested, 44 år. 1732 var også året hvor Hans Henrich von Eickstedt, som ellers må have været i skole, måske i København i hvert fald hverken på Herlufsholm eller på Sorø Akademi, blev kornet. Han var 17 år gammel og tog derved hul på en længerevarende karriere i hæren. Gælden voksede hos parret på Ravnstrup igennem 1730-erne, kriseår i dansk landbrug, som var medvirkende til indførelsen af Stavnsbåndet i 1733. Heldet var med Caspar da han i 1738 blev medlem af en kommission, som undersøgte Benstrup, leder af skibsbyggeriet på Holmen, dvs. fra en verden han kendte til. Men selv med et honorar herfra var det ikke nok til at redde dem, og de var nødt til at sælge Ravnstrup i 1740. Måske var det et par huskøb i Næstved, i 1733 og 1735 som slog bunden ud af deres økonomi.

Ove Ramel Sehested

Ejendommene i Næstved

Parret havde en overgang to ejendomme i Næstved. Den første lå i Købmagergade; i dag ligger et lejlighedskompleks med gavl ud til Købmagergade på matriklen. Den købte Caspar på en auktion den 23. december 1733. I Brandtaxationen kan ses at Schoutbynacht Wessels ejendom var vurderet til 438 rd. i alt. Boligen, som var i god stand, var et 9 fags "mur og bindingsværks" hus ud til vejen uden første sal, og vurderes til 216 Rd. Der var et portrum på 2 fag til 24 Rd. Omme i gården var en ny staldlænge på 11 fag til 198 Rd. Huset har næppe været til deres eget brug, men måske købt med hensigten at leje ud til en officer, og evt. til brug for sønnen Hans Henrich von Eickstedt. Ejendommen beholdt de dog kun nogle få år. Den blev solgt i 1738 til Ritmester Alexander Ernest von Eickstedt³, formentlig en grandfætter til Hans Henrich.

I en meddelelse til et familiemedlem om hendes dødsfald, fortælles at Beate Margrethe Bielke, i sommeren 1734 var flyttet til Næstved i huset hos Schoutbynacht Wessel. Enken, som var Edels moster boede ellers på Tersløsegård, men havde brug for et midlertidigt hjem medens hendes eget hus undergik byggearbejde. Det var måske også derfor Caspar betalte leje af to lukkede stole, nr. 20 og 21, i Sct. Peders kirke netop det år. Det blev et kort ophold, for hun døde den 11. december, 72 år gammel. Der blev betalt for at kisten med Beate kunne stå i sakristiet i Sct. Peders kirke helt frem til den 29. marts 1736. Begge Beates børn, Erik og Edele Sophie, var døde mange år tidligere. På sit epitafie i Ubby kirke ses Edele Sophie, Beate Margrethes datter, omringet af våbenskjold som billedliggør hendes fornemme adelige slægt igennem generationer. Man kunne se det som et vidne på familiehjælpsomhed at Edele Cathrine, niece til Beate Margrethe Bielke, sørgede for at hun fik passende husly i Næstved. Det kan næppe have været i huset i Købmagergade, så muligvis har de allerede her lejet "Gøjerne Gård", som de købte året efter.

³ Købsinfo Ifølge Rasmus Nielsen 1940

Caspar fik skødet på ejendommen, som i dag bliver omtalt under sit renæssancenavn "Gøernes Gård", den 14. juni 1735. Den forrige ejer havde været den pensionerede admiral Ole Judichær. Han havde kun boet i huset i 1 ½ år inden sin død i 1729. I Næstved Brandtaxationen fra 1736 kan ses at det var værdisat som byens dyreste ejendom til 2.830 Rdl. Gården bestod af 4 dele; et 13 fags, 2 etager, egetømmer, mur og bindingsværkshus med facade mod Axeltorv i noget god stand til 780 Rd, en sidelænge til Pølsestrædet, 18 fag, 2 etager, egetømmer, mur og bindingsværk i god stand til 900 Rd., en 18 fags sidelænge til Rådstuegange, 1 loft højt og bindingsværk til 450 Rd og huset mod Sct. Peders kirke, eller som der står "overfor kirkegården", med 14 fag med portrum, 2 etager, deraf 6 fag som mur og bindingsværk og den øvrige grundmur til 700 Rd. Huset på Axeltorv var vurderet højest, så måske var det allerede her i 1730-erne hovedboligen.

Den 16. juli 1737, året efter brandtaxationen, fik Caspar lov til at leje et stykke af St. Peders kirkes fortov ud for Gråbrødrestredet for 1 Rd. Årligt, på betingelse af at han ikke byggede på ringmuren, da den derved kunne tage skade. Det mente han imidlertid godt man kunne, og den 22. juli meddelte han magistraten at han ville bygge et vognskur på fortorvet uden at skade ringmuren. Snart efter blev der bygget et hus op ad ringmuren "hen imod Købmagergaden, så Graabrødrestredet nu gik fra Akseltorvet til Købmagergaden". I brandtaxationen fra 1761 ses at det var et 8 fags hus, muret og teglhængt 18 x 7 alen og vurderet til 200 Rdl. Her på maleriet, fra midt i 1800-tallet, ses at flere bygninger er kommet til ved kirkegårdsmuren. Det kunne være Caspars vognskur som manden med høbollen er på vej ind i.

Så fra 1735 ejede Caspar og Edele Næstveds dyreste ejendom. Andre med bygårde i den klasse var Ritmester Wibe også på Sct. Peders kirkeplads, der hvor Hotel Vinhuset er i dag, apoteker Gerckens som nabo på Axeltorv, Generalmajor Galkowsky i Riddergade og så var der konferensrådinde Eggers ejendom som nabo på den anden side af Pølsestrædet. Borgmester Niels Rasmussen boede på Sortebrødregården, som lå lige uden for bygrænsen.

Lidt om Næstved omkring 1740

I de første årtier af 1700-tallet kunne Næstved beskrives som en stille og rolig provinsby hvor der ikke skete ret meget. En besøgende i 1730 bemærkede, at der var gode forsyninger af friske fisk, der bryggedes godt øl på grund af det gode kildevand, og der var marked på St. Mikkelsdag. Men det var ikke ren idyl, snarere en by der var gået godt og grundigt i stå. Bymodellen, som er baseret på Brandskatoptegnelsen fra 1682, altså

50 år tidligere, giver et indtryk af hvordan Næstved så ud. Der var små 260 ejendomme, hvoraf 10-12 stykker stod tomme. Der var ikke sket de store forandringer gennem årene, det havde været nedgangstider med få nye byggerier, og et dalende indbyggertal var nede på ca. 1300 personer.

Helt stille har der dog ikke været, der har været et leben af alskens folk fra soldater til skolebørn, som var på vej til at passe dagens dont. De større huse og købmandsgårde lå spredt med f.eks. små håndværksmestre og værtshuse som naboer. Ejendommene havde desuden så meget grund, at lyden af høns har blandet sig med hestevrinsken og hamren og banken fra værkstederne alle vegne. Næstved havde i 1743 12 købmænd og godt 100 håndværksmestre. Blandt dem var, et måske overraskende højt antal på 19 skomagere og 6 skoflikkere, og med svende og lærlinge har det været faget med flest i arbejde. Så var der skræddere, snedkere, slagtere, smede, handskemagere osv. og måske skulle de 2 parykmagere⁴ også nævnes. Dertil kom værthusene og andre uundværlige erhvervsdrivende som apoteker, feltskærer/doktor, tobakspinder, bøddel og natmand. Et forsøg med en klædefabrik kom i gang, og et farveri, som benyttede vandet, fra Susåen etableredes.

Som garnisonsby fyldte militæret meget i Næstved, både fysisk og økonomisk. Regimentet var en indtægtskilde for byen. Soldaterne selv blev indkvarteret privat, og efter klager fra borgerne dannedes en kommission af 4 borgere, som skulle sørge for at placeringen af dem gik efter reglerne. Med et forsigtigt bud på 130 mand, vil de dermed udgøre en ud af 10 i Næstveds befolkning når de var i byen, og ikke på tjeneste i f.eks. København. En stor stald, 32 fag lang, blev bygget i 1739 til dragonernes heste på Møntegade, en sidegade til Købmagergade. Det gav anledning til et af byens store samtaleemner året efter. Det viste sig nemlig at hestestalden blev brugt til fourage, fordi det indbragte en stor lejeindtægt imedens rytterhestene stod i stald der hvor rytterne var indkvarteret. Borgerne klagede til magistraten, forståeligt nok, fordi de selv havde brug for staldpladsen til deres egen "hest eller ko". Fouragen kunne opbevares på loftet enten på rådhuset eller på Helligåndshuset. De optændte borgere holdt fast i deres klage over mange måneder, men opgav så kampen mod øvrigheden. Det ser dog ud til, inden et par år var gået, at hestene stod i hestestalden og høg blev opbevaret i Helligåndshusets loftsrum, som var blevet besigtiget og fundet i god stand.

Næstved havde i 1719 anskaffet sig en brandsprøjte, og alt andet nødvendigt udstyr, og et Brandlav af 32 frivillige borgere blev etableret. De skulle udover at være brandmænd være liglav og "bortbære alle lig". Den 7. februar 1740 kom de på arbejde i Købmagergade, da 3 ejendomme nedbrændte. Det må have været rædselsfuldt medens det stod på, om de kunne begrænse ilden, og Caspar og Edeles held at det ikke spredte sig videre til "Gøernes Gård". Heldigt var også at naboen til et af brandstederne, byens danske

⁴ For mere om bagerfamilien fra Apostelgården se Marie Kirstine Brun fortællingen

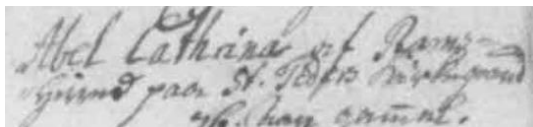
skole, slap uskadt. Bindingsværksskolen i Købmagergade havde med nød og næppe overlevet en brand hos samme nabo 28 år tidligere. I øvrigt blev denne skole nedlagt i 1743 og alt blev flyttet, inklusiv en bilæggerov, over til den forhenværende latinskole, deres nye domicil. Det kunne tænkes at branden i 1740 var medvirkende til at borgerne, et år senere, ønskede en 3. mand ansat som vægter. Det betalte de selv for ved en vægterskat som blev opkrævet af borgerne hver lørdag.

Det var et evigt tilbagevendende problem at skaffe penge til vedligeholdelse af de to bykirker, Sct. Peders og Sct. Mortens. Det var både almindelig nedslidning af de gamle bygninger og f.eks. kraftigt stormvejr med skader til følge, som gav borgmesteren hovedbrud om hvor midlerne til reparationerne skulle komme fra. Et stærkt tøbrud i februar 1741 havde alvorlige konsekvenser for byen. Susåen svulmede op af tøs, og ødelagde Storebroen. Det ville koste en formue at lave en ny af sten, så en midlertidig hasteløsning blev en træbro, som dog fik lov at stå indtil 1769. Havnen var også i en miserabel tilstand, og prammene som lossede varer til og fra Karrebæksminde havde store problemer med at lægge til. Selv om man har lyst til at forstille sig Caspar gående en tur ned til havnen, for at genopleve lidt af miljøet han kendte fra barndommens pulserende havnemiljø i Trondheim, eller fra årene på et orlogsskib, har det været en ganske anderledes fredelig oplevelse. Det var faktisk grisene i byen som skabte "lidt gang i den". Her på billedet er det en løsgående hund, men i Næstved skabte de løsgående svin problemer. De spiste det affald folk smed på gaderne, men kom også til at oprode stenbroen og ødelægge hegnene om folks haver. Nogle borgere klagede, og i 1755 blev det forbudt. Andre borgere mente imidlertid, at hvis de mærkede deres svin og lovede at betale erstatning for det ødelagte, så kunne de fortsætte det frie liv. Der gik helt frem til 1768 før borgmesteren fik nok og forlangte alle svin taget hjem inden 8 dage, ellers ville de blive indfanget og solgt til fordel for de fattige.

Bosat i Næstved

I 1740 flyttede adelsparret sammen med den sidste af Edeles hjemboende børn til Næstved, Caspar var 46 år, og Edele var 61. Ud over det forfærdelige i deres økonomiske situation, og det følelsesmæssige ved at skulle rømme deres bolig på Ravnstrup igennem 20 år, tyder alt på at Edele måske også har været sløj eller

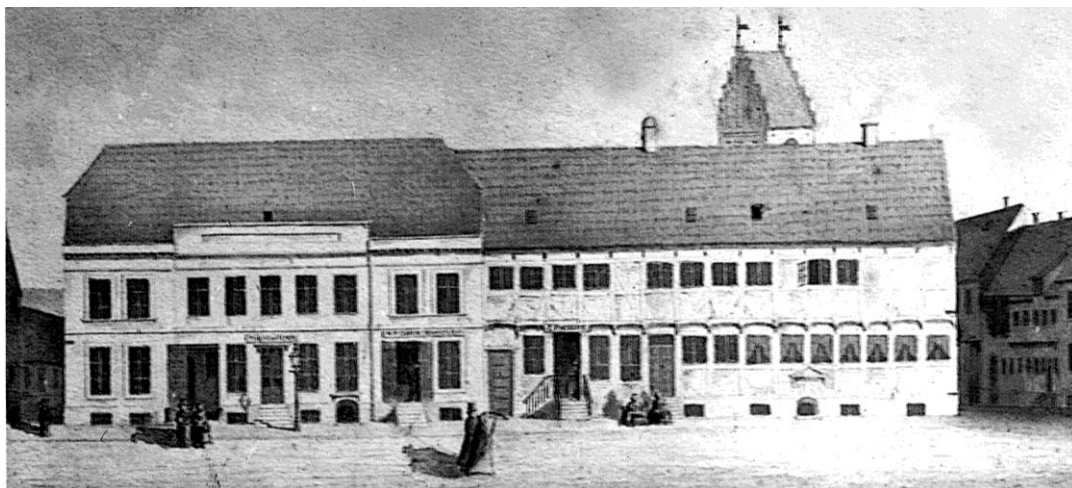

ligefrem syg. Hun døde muligvis året efter, dog uden vi kender dødsdatoen. Hun er ikke til at finde i de registrerede døde i Sct. Peders kirkebog⁵, men betaling blev givet for at "Geheimråd Eickstedts lig" blev hensat i sakristiet i Sct.

Peders kirke den 12. juli. 1741. Caspar måtte finde sig til rette som enkemand, med sin 27-årige steddatter Sofie Dorothea som bofælle. Rent socialt var det ikke værst for dem at bo i Næstved. For med nogle

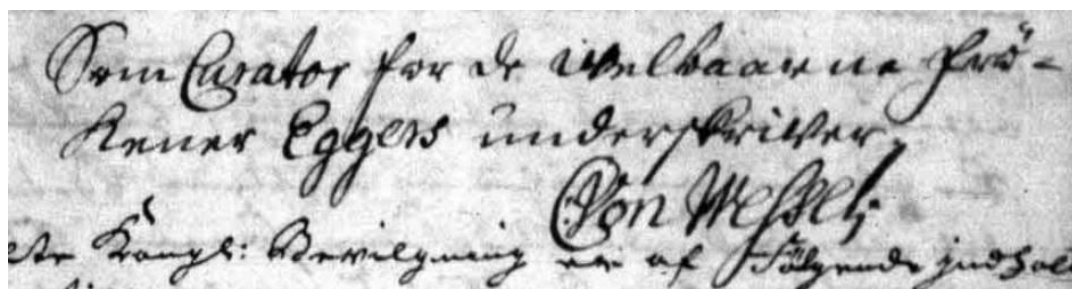
⁵ Muligvis dette. Ellers står på Caspars gravsten at Edele Cathrine døde i 1742.

velhavende, velansete naboer og officererne⁶, gerne adelsfamiliers yngre sønner, og deres hustruer i byen var der passende folk, som de kunne socialisere med og måske finde en ægtefælle i blandt.

Gøjernes gård set fra Axeltorv ca. 1850, Pølsestrædet helt til venstre

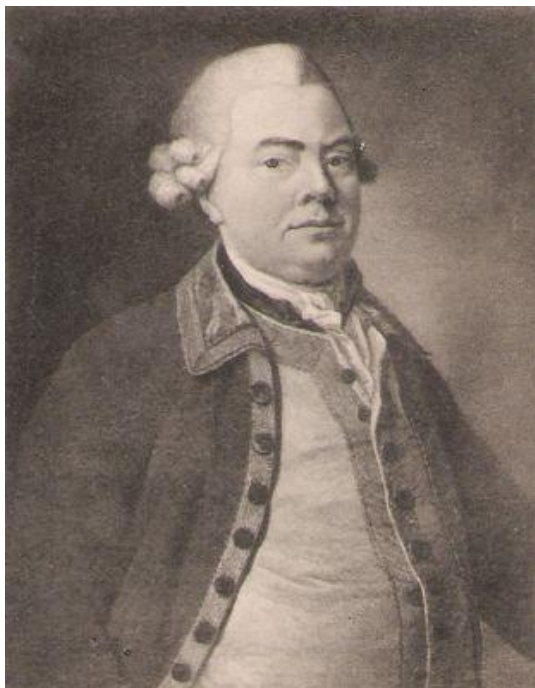
Egentlig behøvede Caspar ikke at kigge langt efter passende unge formuende frøkener, for et par stykke boede lige ved siden af. Enken konferensrådinde Eggars døde i december 1740 og to, hvis ikke tre af hendes ugifte døtre boede fortsat i hjemmet. Skiftet efter Sophie Amalie Moth, enken efter Poul Eggars, fandt sted i august 1741 ca. to måneder efter Edeles død. Caspar var kurator og hvis ikke før, har han her fået et indgående kendskab til hvor meget frøkenerne var værd. Men sympatien var tilsyneladende ikke stor nok til at et ægteskab fandt sted, for pigerne døde som "jomfruer". Elisabeth Christiane Eggars døde i 1777, og fra det mere end 20 sider lange skifte efter hende kan ses hvor flot de har boet med fint glas og porcelæn, pæne møbler og ikke mindst 5 portrætter på væggene, som desværre ikke har overlevet til i dag.

Edele Sophies kiste blev den 18. maj 1742 flyttet fra Næstved til Skt. Petri Kirkes kapel i København, hvor hun blev bisat 6 dage senere ved sin første mand Valentin von Eickstedts side, og hvor deres lille søn var begravet. Med hustruen, som han efter alt at dømme havde haft et godt samliv med, nu behørigt lagt til hvile kunne Caspar komme videre med sit liv. Han havde stadig ingen penge, men var nu så heldig at stillingen som fuldmægtig på Vemmetofte Kloster var ledig. Hans ven Gehejmeråd Plessen, ordnede hans ansættelse, det gik tilsyneladende stærk, for den 11. juli 1742 blev han indsat. Adolph von Plessen synes åbenbart om den "belevne og sympatiske" Caspar, og betalte selv hans løn på 300 rigsdaler plus 100 rigsdaler husleje for den tjenestebolig han flyttede ind på. Klosteret gav udoover vildt, brænde og fourage.

⁶ Regimentet rykkede til Jylland i 1741. I stedet kom staben og 4 kompagnier af et rytterregiment der senere kaldtes Det sjællandske dragonregiment.

Det var i hvert fald noget helt andet end han havde prøvet før, at være fuldmægtig på et jomfrukloster! Og fra det store værk om Vemmetofte Kloster citerer jeg, at Caspar omtaler sin stilling med *"en forbavsende oprigtighed som et lille embede"* der *"alene tilflyder ham af hans excellence, overkammerherre Plessens, godhed, som af kristen medlidenhed og egne midler underholder ham"*. Men han må have udført jobbet nogenlunde tilfredsstillende, for fra en anden tidligere udgivet bog citeres om Caspar og hans tid på Vemmetofte Kloster, at han var *"en punktlig, betænksom og redelig mand, smuk som broderen, men uden dennes nerve og myndighed"*. Steddatteren Sofie Dorothea var flyttet med på Vemmetofte, og her stod hun brud den 15. juli 1745. Hun blev gift med ritmester Otto Ditlev Kaas, hun var 31 han var 26.

Otto Ditlev Kaas

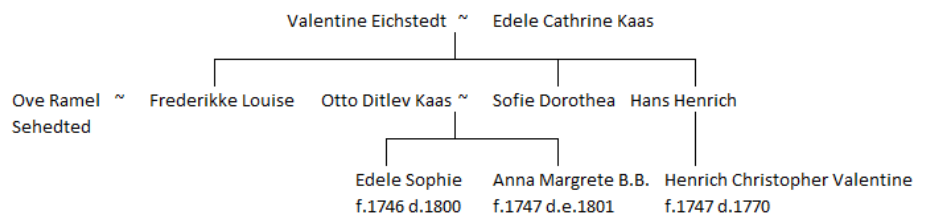

Hans Henrich von Eickstedt

Caspar slap ikke Næstved helt, for stedsønnen Hans Henrich von Eickstedt og den nygifte steddatters mand gjorde tjeneste i byen. Muligvis lejede/boede Kaas med sin brud i Gøjernes Gård, som Caspar stadig ejede. Sophie Dorothea fødte en datter i Næstved d. 10. maj, 10 måneder efter sit bryllup. Edele Sophie Kaas blev døbt i Sct. Peders kirke 6 dage senere. Fadderne var Oberstinde von Place, Generalmajor Galkowsky, Frøken Galkowsky, Major von Eickstedt og Schoutbynacht Wessel. Oberstinden von Place var faktisk Beata Helvig Kaas, yngste moster til Sophie Dorothea. Enken har muligvis boet i Næstved sammen med en af familierne eller været på længerevarende visit. Hans Henrik var blevet gift med den tyske Marie Lucie von Krackewitz i Næstved den 15. januar 1745, han var 30 medens hun var 16. De boede i Vinhusgade. Der gik lidt længere tid for dem end for svogerparret, inden deres første barn skulle døbes. Henrich Christopher Valentin von Eickstedt blev døbt den 7. juni 1747. Her var fadderne frøknerne von Place og Galkowsky, generalmajor Galkowsky, Schoutbynacht Wessel og ritmester Keyserling. 3 uger senere holdtes dåb igen. Nu var det en lillesøster til Edele Sophie Kaas, der blev døbt Anna Margrethe Birgitte Beata. Selv om de fleste af fadderne var gengangere, og Caspar tydeligvis var et skattet sted-familie medlem var han ikke med. Han havde sin egen fremtid han skulle tage hånd om.

Edele Sophie Kaas, som Caspar var dåbsfadder til.

Hvis Caspar har ventet en større arv fra sin bror, er han blevet skuffet. Den var i hvert fald længe undervejs. Bobehandlingen tog 24 år og først i 1744 kunne de 12 arvinger modtage 467 Rd. Hver. Bedre end ingenting, men ingen formue. Med sidste steddatter godt gift så Caspar sig om efter en vej væk fra jobbet som fuldmægtig på Vemmetofte Kloster. Han søgte ansættelse i Søkrigskommissariatet, og som amtmænd, men havde ifølge en biografi en modstander i Grev Christian Conrad Danneskiold-Laurvig, som spærrede vejen for statsansættelse for ham. Så i 1747, 54 år gammel var Caspar på udkig efter en ny ægtefælle, og det var den udvidede familie også på hans vegne. Det siges at det var Caspars svoger Henrik Bielke Kaas, som var mellemlæddet til enken Elisabeth Skeel. Den barnløse Henrik Kaas var blevet enkemand i 1744 og havde arvet hustruens gods Boltinggård på Fyn. Han var selv på markedet efter en ny hustru, men viste vejen til en egnet kandidat i topklasse for Caspar.

Et nyt liv på Fyn

Elisabeth Skeel var blevet enke i 1745. Hun havde fået 14 børn med sin mand oberstløjtnant Niels Sehested, men mange var døde som spæde, og her i 1747 levede kun 6 af dem; Anders på 27, Sophie Amalie på 26, Anna Beate på 23, Elisabeth Birgitte på 20, Jens på 19 og Holger på 12 år. Familien boede på Broholm på Fyn, 23 km syd for Nyborg. Godset var i god stand, og enken havde tilsyneladende ikke økonomiske problemer trods kvæggpesten, som rasede i 1740-erne. Sønnen Anders var blevet gift den 3. marts 1747 og var bosat på Rygård Gods. Med de indledende manøvrer på plads, var Caspar på besøg hos sin potentielle hustru på Broholm i maj 1747. Han skrev til vennen von Plessen om mødet med Elisabeth at hans *"Hjerte var bleven bunden til ægtekærlighed"*. Elisabeth var 3 år yngre end Caspar, og som velhavende 51 årig ikke "nødt" til at gifte sig, så en gensidig kemi må der have været parret imellem. Elisabeth havde et par betingelser før hun ville sige ja til Caspar. At han blev udnævnt til viceadmiral, og således kunne tituleres excellence, og at Broholm skulle arves som stamhus til Sehestedslægten. Von Plessen var igen en god ven, og hjalp til at få titlen på plads, og Caspar von Wessel og Elisabeth Skeel blev gift den 4. august 1747. Alt var dog ikke ren idyl. Elisabeth havde et kæmpeproblem hun sloges med, og det skulle vise sig at den flinke, omgængelige, familieglatte Caspar var den helt rigtige nye ægtefælle til at løse lidt op for den knude.

Problemet var datteren Anna Beate.

Niels Sehested

Elisabeth Skeel

Niels Sehested døde den 3. maj 1745 i lykkelig uvidenhed om at det, to uger senere, ville komme frem, at datteren Anna Beate ventede barn med huslæreren Christian Schouboe. Præstesønnen, den 25-årige Christian, havde været informator for det yngste af børneflokket på Broholm, Holger, i to år. Det unge par var blevet meget forelskede, og havde nu vanæret sig selv og hele familien, og bragt dem alle i en fuldstændigt umulig situation. Skandalen var uhyre stor, og familiens videre behandling af de formastelige var nok ikke værre end tilsvarende andre af deres stand ville have gjort. Den vordende far var, kan tænkes for at reddet skindet, flygtet til Odense, og nu stod Anna Beate og kunne ikke skjule sin gravitet i 7. måned længere. Christian lagde muligvis planer for at bortføre den 21-årige Anna Beate, men det blev forhindret. Den unge mand skrev til kongen, forklarende situationen, og bad ham tage dem i sin beskyttelse, og skrev igen den 5. juni med en anmodning om at få lov til at gifte sig med frøken Sehested.

Rygtet gik at han allerede havde fået en ægteskabsbevilling ved at bruge finten ved at nævne Anna Beate som Nielsdatter og ikke med slægtsnavnet. Samme dag, 5. juni, skrev Elisabeth til kongen med anmodning om det modsatte.

"Min sorg og bedrøvelse er så stor. at ingen uden Gud i himlen og deres Majestæt kan trøste og redde mig. Det har behaget Gud ikke alene at bortkalde min gode salig Mand d. 3. maj og sat mig udi den bedrøvelige enkestand, som fører allehånde bekymringer med sig, men derhos møder mig en anden hjertesorg med min ene datter Anna Beate Sehested, idet hun på en meget uanstændig måde har ladet sig forføre af en student Christian Schousboe, som min sal. Mand og jeg havde antaget til at informere en vores liden søn udi kristendom". "Langt fra jeg undskylder min datter (som er på de år, hun burde bedre have set sig for), men når man har en udi sit brød, som skal lære sine børn deres kristendom, forlader man sig og til, at han selv skulde vide, hvad gudsfrygt fører med sig". Hun frygter at Christian allerede har fået vielsesbrevet og er oprørt over at andre af hans slags vil inspireres til at bruge samme fremgangsmåde til at indfange rige adelige piger. Hun foreslår "at denne karl bliver afstraffet og min datter sat på Bornholm for sin livstid uden at nyde noget af sit, enten fædrearv eller efter min død, men ikkun hendes nødtørftige ophold". Elisabeth vil betale alle omkostningerne.

Derhjemme undsagde Anna Beate, ifølge familien, Christian, formentlig truet til det.

Christian havde ikke fået en ægteskabsbevilling, men den 18. juni udsendes en resolution om at Anne Beate, fra 1. juli, skulle til Bornholm, arveløs men med sømmelig underhold, resten af sin levetid. Et par uger senere (og med afsæt i denne sag) kom en ny forordning om at huslærere, der forførte deres betroede pigebørn, og ikke blev benådede af forældrene, skulle dømmes til arbejde i jern på den nærmeste fæstning deres livstid! En måned senere, den 18. juli, fødte Anna Beate en søn, Christian, i Odense. Som eneste venlighed, formentlig mod donation til sygehuset, fritoges Anna Beate for at skrifte i kirken, og høre sit navn nævnt i skam fra prædikestolen. I september flyttede Anna Beate med sin nyfødte til "fængslet" Bornholm, under opsyn af Kommandant Kruse og med 200 Rdl. om året i underhold. Christian slog sig ned i København og læste jura.

Senere malerier af Anna Beates søskende, Anders, Elisabeth Birgitte og Holger

Men parret var opsat på at bliver gift, og fortsatte kampen med en strøm af anmodninger til kongen om nåde og en ægteskabsbevilling. Lige så indædt kæmpede Anna Beates mor Elisabeth og hendes søskende for at det ikke skulle ske. Sehestederne ville ikke finde sig i at en huslærer, ad denne vej, kunne blive del af deres familie og få rådighed over Anna Beates arv. Det unge par understregede, som formildnende omstændigheder, at Christian ikke havde været Anna Beates lærer, og at selv om Anne Beates far var død før sagen rullede, og Anne Beate således i teorien allerede havde ret til arven, var de villige til at afstå pengene så længe moderen levede, bare de kunne blive gift.

Den 29. januar 1746 skrev Anna Beate til kongen og vedkendte synden, men forstår ikke sin mors helt yderliggående straf og ønsker befalingen omstødt. Forældrene kunne tydeligvis godt lide huslæreren før kærlighedsaffæren blev kendt, hun ønsker ikke at leve i "udlandet", og højst af alt ønsker hun at få lov til at gifte sig med Christian. *"Min forseelse kender og bekender jeg at være stor, da jeg, som hjertet blev henvendt til at forlove mig med Christian Schousboe, der som hovmester informerede min yngste broder, blev i denne min kærlighed således forblindet at jeg i håb desto snarere at vinde mine forældres samtykke og bifald, tilstedte ham en usømmelig frihed og ved ham svangergjort, men dette uagtet så vel som den stor yndest, mine forældre tilforn bar for denne person, så greb dog min moder til så hård en ekstremitet med mig efter min salig faders død, da hun dog så lidet som nogen anden kan i det øvrige have mindste at udsatte på personen eller tillægge ham noget et ærekært menneske uanstændigt uden dette aleneste, at han ikke er af adel."* Hendes anmodning blev ledsaget af et brev fra præsten i Rønne, som beskrev Anna Beate *"Lever et stille og kristeligt levned og opføre sig i al ærbarhed,... hun fortryder sin ungdoms dårlighed*

og tårefulde øjne beklager sin fru moders alt for ilde medfart". Han talte varmt for at det unge par skulle få lov til at giftes " og til sligt er 2de ting, som driver hende, ikke fordi hun er kommen til et fremmed sted, men til dels den kærlighed, hun bærer til personen, som med hende er skyldig i denne sorgfulde tilstand, hvem hun bekender aldrig vil forlade, i hvad de endog vilde gøre hende og til dels det kære barn, hun har avlet ved ham; thi skulde hun dø fra sit barn, så var barnet ilde faren; det havde intet at opholdes og fødes med, ja måske intet menneske tage sig af det uden blotte og vildfremmede for medlidenhed".

Familien følte de ville være til grin hvis de tillod at blive narret af huslæreren, og så det som deres pligt at forhindre ægteskabet, som hvis gennemført, kunne danne præcedens for andre charlataner. I et brev Elisabeth sendte i juni 1746 forklarer hun hvordan Christian bliver ved, og ikke lader datteren være i fred.

"som er Ordens Gud og derfor har gjort forskel på folk, den der er imellem bemeldte Anna Beats Sehested og Christian Schousboe, ikke er det, som driver mig til denne min allerunderdanigste ansøgning, thi hun kan desværre ej gøre mig, hendes bedrøvede moder, større spot og sorg, end alt er sket, men skulde autoriseres ved et ægteskab, måtte hver, som haver børn, frygter ingen undseeelse mere var enten hos tjenestefolk eller andre at søge at forføre ungdommen i den tanke, at ingen straf var til kun en overgang, derfor nok i tiden skulde vide at maintainere deres onde og komme til de midler, forældrene kunde efterlade deres børn, som alene er Christian Schousboes afsigter".

Begge sider fortsatte med deres anmodninger til den fromme og pietistiske konge, Christian VI. At han døde var det unge pars held, for med en ny ung og livsglad kong Frederik V, var der åbnet op for storsind og en benådning. Den 2. juni 1747 er kancelliet klar til at udstede en ægteskabsbevilling "for barnets skyld", dog var Anna Beate stadig gjort arveløs. Elisabeth blev henstillet løsningen, som hun kunne acceptere eller selv mærke kongens unåde!

Det var familiestridigheden som Caspar gik ind til da han giftede sig med Elisabeth Skeel den 4. august. To års hadefuld kamp, som nu var endt uden forsoning. Det unge par havde fået deres bevilling og den 19. august blev fangen, som hun omtales som, Anna Beate løsladt, dvs. hun måtte forlade Bornholm. Anna Beate og Christian blev gift i hjemmet i Rønne den 15. september. De blev på Bornholm, der hvor hun først havde været i eksil, men hvor hun nu havde en vennekreds. Christian fik ansættelse som adjutant for Kommandant Kruse, først ulønnet hvor de skulle leve af hans "formue", men det blev starten på en ny karriere i hæren og advancement og en vej ind til det pæne selskab.

Broholm

Portæt af Caspar von Wessel

Portrættet af Caspar er formentlig malet i forbindelse med brylluppet med Elisabeth, og udnævnelsen til viceadmiral. Det hænger på Broholm sammen med mange andre 1700-tals portrætter af Sehested slægten. I venstre hjørne nederst er skrevet "Caspar Wessel, Ætatis 53", som passer med hans alder ved giftermålet i august 1747. Der ses en vis familielighed med storebror Peter. Caspar fremstår som en flot moden mand, med våbenskjold og orlogsskibet i baggrunden bekræftende hans identitet, han er klar til at indgå en ny

fase i sit liv. Han skulle lære sin nye storfamilie og naboerne på Fyn at kende. Boltinggård, hvor Caspars tidligere svoger Henrik Bielke Kaas boede, og havde hyppige besøg af familien, lå dog ikke langt fra Broholm, og mon ikke de har mødtes jævnligt. Ligesom med Edele Cathrine ser det ud til at Caspar meget hurtigt, er kommet på god fod med stedbørnene. Anders, Elisabeths ældste søn, kaldte en af sine sønner Caspar og en anden ligefrem Peter Tordenskjold. Alt tyder på, at Caspar og enken har haft et udmærket samliv. I øvrigt fandtes i 1960-erne muligvis et andet portræt på Broholm, som angiveligt skulle være af Caspar Wessel, formentlig malet samtidig med Denners maleri af Tordenskjold. Personens ansigtstræk på de to "Caspar Wessel" malerier ligner, så måske er den tidlige "god nok", og det er en skam at vi ikke har mere information om, og en bedre gengivelse af den.

Der blev født børnebørn på striben på Bornholm, som også opkaldtes efter familiemedlemmer, Niels Sehested i 1748, Elisabeth i 1750, Caspar Wessel i 1751 osv. Selv om de var persona non grata kunne det muligvis bløde lidt op hos dem hjemme på Broholm. I 1750 konfirmerede Caspar og Elisabeth et gensidigt testamente fra året før, hvor stamhuset Sehested skulle arve det hele bortset fra 300 Rdl. som skulle gå til Wessel slægten. Anna Beate var stadig afskåret fra sin arv, bortset fra at "*Fru Schousboe i fædrene arv skulde have 200 Rdl. Årligt i rente af de 4000 Rdl. Som i sin tid vare afsætte til hende, og i mødrenearv efter fru og Wessels død renten af en lige stor sum. Af kapitalen måtte Schousboe ikke nogensinde få mindste skilling, men den skulle udbetales hans kone eller børn hvis de overlevede ham*". Elisabeth omtaler nu Anna Beate som "*sin ulykkelige datter*", og håber med testamentet at undgå uenighed og splid efter sin død. Altså skal datteren fortsat, med et større sum af sin familiearv, betale for sit ægteskab med Christian Schousboe.

Caspar ejede Gøjernes gård i Næstved indtil den 12. september 1752, hvor han solgte ejendommen til Ritmester Kaas, som var gift med steddatteren Sophie Dorothea von Eickstedt. De havde muligvis haft bolig her siden deres bryllup i 1745, og det ses i Brandtaxationen at de stadig ejede ejendommen i 1761. Pengene herfra må være gået ind Caspar og Elisabeths fælleskonto. Man fornemmer at Caspar fortsat havde god kontakt med sine stedbørn fra ægteskabet med Edel Cathrine Kaas og deres familier.

Caspar har over årene taget parti for Anna Beate, og talt hendes sag over for Elisabeth. Det ser ud til at hun kom til, ikke ligefrem at fortryde sin hårdhændethed, så i det mindste at være klar til en vis forsoning. Årene gik, på Bornholm arbejdede Christian stadig uden gage, og nu var de forældre til 6 børn, Regitze Sophie var kommet til i 1756 og Holger Skeel i 1757. De venligere følelser udmøntede sig i en gave til et af børnebørnene på Bornholm den 20. september 1759, med hele 2000 Rdl. Det kunne tænkes at det var til Niels Sehested Schouboe som fyldte 11 år, og skulle i gang med en karriere i orlogsflåden. Det siges at

Elisabeth nu havde lyst til at behandle disse børnebørn lige så godt som sine andre, men at det var Anna Beates søskende, som forhindrede hende i at gøre det. Elisabeth døde 25. oktober 1760 og blev bisat ved siden af sin første mand i Gudme kirke.

Enkemanden Caspar flyttede fra Broholm, som aftalt, og med sin andel af boet slog han sig ned i Nyborg. Det har vist glædet ham meget at høre, at Christian Schousboe blev forfremmet til Major i 1760, og endnu mere at manden også blev adlet året efter. Dvs. at den formastelige huslærer nu selv tilhørte adelsstanden. Christian havde andraget om at få lov til at bruge navnet Gyldenstjerne, fordi hans hustru stammede fra den kendte afdøde slægt, men det blev åbenbart ikke godkendt, og navnet blev Gyldenfeldt. De to sidste af Christian og Anna Beates 8 børn blev født i 1760 og -61, og året efter, i maj, flyttede familien fra Bornholm til Korsør, hvor Christian var blevet udnævnt til kommandant. Caspar skrev til ham den 4. marts 1762, og om den rolle han havde spillet i at Elisabeth var blevet venligere stemt mod datteren skrev han "*Jeg vil*

ingen Ros have, men nok. Gud ved, hvad jeg for Deres Frue har gjort, og hvad jeg og den salig Frue derfor har maattet fordrage af hendes Venner og Børn. Af mit og Frues konfirmerede Testamenterat se de Forpligter, jeg har indgaaet, som og til Punkt og Prikke skal efterkommers, da jeg under den ene lige saa godt som den anden". Han ønskede at de skulle vide at børnene blev behandlet lige i testamentet, og at det var påvirkningen fra de andre børn og vennerne, som havde gjort det svært for Elisabeth at vise at hun kom sin datter i møde.

Om Caspars sidste år i Nyborg vides ikke meget. Han købte en passende byejendom, Stendamsgade 11, nu nedrevet, men laden er genopført i Odense Museums Møntergård som Nyborgladen. Mon ikke han har mødt og lært Christian, Anna Beate og deres børn at kende. De boede jo i Nyborg og Korsør, så det har været nemt nok med den korte sejl tur at besøge hinanden. Enken Beate Helvig Kaas/Oberstinde de Place, en af Caspars tidligere svigerinder var (muligvis bosat) i Nyborg i 1768, og må have været i hans omgangskreds. Hun døde i juni 1768, og liget blev kørt til bisættelse i Ringe kirke nogle uger senere. Det var kirken som hørte til Boltinggård, godset hvor hendes bror Henrik Bielke Kaas boede. Der vides heller ikke noget om Caspar lå syg eller var rask op til sin død den 9. september 1768. Han blev 74 år gammel.

Umiddelbart efter mødtes Elisabeths børn til skifteforretningen efter ham, så de kunne få det sidste af deres arv efter deres mor. Til deres store irritation dukkede Christian Gyldenfeldt op i håb om at kunne rette op på den "fej" der var sket ved at hans hustru var gjort arveløs, bortset fra de 400 Rdl. hun fik i rente af de 2 X 4000 Rdl., som var sat til side af moderen og faderens arv. Arvingerne bortviste imidlertid Christian da de fandt selve hans tilstedeværelse en hån. De ønskede fortsat at mørklægge søsterens udåd, og med denne type offentlig optræden, udbredes hendes fejl endnu engang for alverden. De mente at parret burde være taknemmelige for hvad Elisabeth i hendes "*moderlige ømhed*" havde givet, og for at hun ikke havde behandlet dem strengere! Caspars skifte fylder næsten 6 sider i protokollen, stedvis skrevet så småt, at det er ulæseligt. Dog kan tydes, at han i "*Stor Stuen*" havde 4 familieportrætter. Desværre er de hverken beskrevet eller værdiansat. Mon et af dem var portrættet af broderen Tordenskjold?

Kisten med Caspars lig blev flyttet fra Nyborg til Gudme kirke. Her blev han stedt til hvile ved siden af Elisabeth, så hun havde sine to ægtefæller på hver sin side. Billedet er formentlig taget i 1960-erne, og viser Caspars kiste stadig med sin kårde liggende på. En begravelseskik endnu i brug i 1700-tallet. På låget af Caspars kiste ligger desuden en plade indskriberet med korte familier relevante informationer, som at han med Edele Cathrine *"avlede en søn, døde efter 1 år og 2 måneder"*. Efter tradition skal dem, som er født i en sejrskjorte, begravnes med den, og det forventede Caspar også ville ske. Men det glemte de! Da kisterne blev restaurerede i 1878 fandt de den lille blå silkepose med sejrskjorten, som var blevet lagt under navnepladen på kisten. Posen var svøbt i en seddel hvorpå var skrevet *"Skulde nogen finde det, som herudi er lagt, Og spørge: hvad det er, skal der ham være sagt: Det er Hr. Admiral von Wessels Seyrskjorte Med hvilken han blev født. Med sig begiert til Jorde. Da glemsomheden forvoldt den ey er blevet bragt i Kisten, er den under denne Plade lagt."* At hans nærmeste ikke bare lod som ingenting

da de opdagede fadæsen, og smed den væk, siger alligevel lidt om deres kærlighed til, og den respekt de havde for manden.

Efter Caspars død

Caspar oplevede den store sorg at miste sin søn og eneste barn, lille Christian Valentin i 1722, men ser ud til at have taget sine stedbørn til sig som sine egne. Han var, som fortalt, blevet fadder til stedsønnen Hans Henrich von Eickstedts søn i 1747. Barnet, Henrich Christopher Valentin von Eickstedt, var også enebarn⁷. Familien boede i Næstved hvor faderen var chef for dragonregimentet, og havde etableret en korduanfabrik sammen med Peter West, ejer af Tybjerggård efter skandaleramte Conradine Rostgård, som nu også var bosat i byen. Drengen gik først på Herlufsholm, og siden på Sorø Akademi. Som ung mand så han allerede ud til, at skulle få en strålende karriere i hæren, men han døde pludselig i Næstved, hvor han gjorde tjeneste i 1770. Det slog forældrene hårdt at miste denne søn, som vist var meget elsket, og som alle havde store forhåbninger til. Hans tyske mor tog tilbage til sin familie i Tyskland og blev der, mens Hans Henrich siges at være dybt berørt, og i sorg mange måneder efter. Men hverdagen bankede på, og von Eickstedt blev viklet ind i komplotplanerne og gennemførelsen af kuppet mod Struensee i januar 1772. Taknemmeligheden over hans deltagelse var stor, med store pengebeløb og diverse udnævnelser og elefantordenen til følge. Som belønning blev han endda udnævnt til geheimsstatsminister, som gav ham stor indflydelse.

⁷ Han blev født 1. juni 1747. Andre datoer set div. steder er formentlig fejllæsninger eller fejlfortolkninger.

Senere, i 1772, da der var faldet lidt ro over tingene fik Anna Beate og Christian hjælp af Hans Henrich von Eickstedt til at få "arvesagen" genoptaget. Parret mente at de havde accepteret at Elisabeth måtte disponere over Anna Beates arv efter faderen, mod et vist underholdsbidrag, og efter moderens død, det dobbelte underholdsbeløb indtil Caspars død. Derefter skulle hendes del af den endelige arv tilfalde hende. Anna Beates søskende havde, sidst ved skiftet efter Caspar, gennemtrumfet at hun forblev arveløs bortset fra underholdsbeløbet. Men nu skulle der for alvor forsøges at få hendes rette arv efter forældrene, om ikke andet, så for børnenes skyld. En kommission undersøgte sagen, og dømte i november 1774 at parret i det væsentlige fik ret, og at Anne Beate blev tilkendt 12.000 Rdl., ud over det hun allerede havde modtaget. Det klagede hendes søskende selvfølgelig over, men hvad det blev til ved jeg ikke. Hans Henrich von Eickstedt var i mellemtiden, i 1773, overdraget ansvaret som overhofmester for kronprins Frederik, og havde arvet Boltinggård efter sin morbror Henrik Bielke Kaas som var død som 87-årig.

Både Caspar og Peter Wessel fik børn opkaldt efter sig, både indenfor familiens rækker, men også udenfor. I Nyborg fik et forældrepar, Søren Jørgensen og Karen Hansdatter Kiær to sønner. Den første blev født i 1765, men døde samme år. Den anden blev født i 1767, og blev døbt Caspar Wessel. Hvordan det hænger sammen står ikke klart. Det kunne tænkes de var tjenestefolk hos Caspar.

Anne Beate og Christians søn Caspar Wessel Gyldenfeldt gjorde karriere i hæren, og endte som generalmajor. Indenfor Wesselfamilien, fik storebror Jans barnebarn navnet Caspar. Denne Caspar Wessel, født i 1745, var en overordentlig begavet og flittig mand som, ud over meget andet, tegnede kort.

Christopher Wessel, også deres storebror, fik sønnen Johan Christopher Wessel. Født i 1727, han fik også en flot karriere i hæren og blev adlet i 1761. Han fik lov til at bruge navnet Tordenskjold, og således var der slutningen af 1700-tallet en Major Tordenskjold. Da han var i København i 1782 fik han den lidt aparte ide at han gerne ville se sin farbror. Torsdag den 16. maj, blev kisten til søhelten åbnet. Kisten havde på et tidspunkt været flyttet fra Holmens kirkes kapel, og nedsat under alteret. Her blev den taget op, og sat på kirkegulvet. Den enkle kiste af fyrretræsbrædder i en 6-kantet facon var stadig frisk, men den sorte voksdug den var dækket med var mør. En tømrer måtte bruge en mejsel og hammer for at få låget op, og den blev taget helt af. De fandt Tordenskjold i så fin en stand, at de kunne se den store lighed i ansigtstræk mellem den afdøde og Major Tordenskjold. Han var jo også blevet balsameret 61 år tidligere. De berørte hans hænder og ansigtet, og huden føltes fast og tæt. Fint har han også været klædt på, i hvidt kattun ligklæde, med kammerdugshalsklud, og manchetter i perfekt stand. I 1819 blev Tordenskjolds kiste, efter ordre fra Frederik VI, lagt i en smuk sort marmorsarkofag.

Tordenskjold havde givet sit portræt til Caspar i 1720. Hvem der arvede det fra Caspar i 1768 er mig uvist. Det er ikke engang sikkert at det var blandt de 4 omtalte portrætter fra hans bo. Ifølge Dan H. Andersen i hans biografi om Tordenskjold, blev portrættet "givet til kaptajn løjtnant Hans Lindholm i 1792". Jeg kan ikke umiddelbart finde en grund, som forklarer dette. Kontraadmiral Lindholm gjorde flot karriere og blandt mange andre spændende oplevelser i de dramatiske krigsår først i 1800-tallet, traf han både Lord Nelson og Napoleon. Så hvis maleriet har hængt i hans kontor har Tordenskjold set og hørt meget, han ville have synes var interessant.

Tordenskjold tændstikker 1865

Om han ville have syntes om at blive "hvermandseje" via en driftig produktionsvirksomhed er et andet spørgsmål. Hvor svaret nok er ja, det ville han have synes var godt gået. Portrættet, som salgsgimmick til en daglig forbrugsgenstand fik en helt ekstraordinær eksponering, som de i midten af 1800-tallet kun kunne have drømt om ville ske. Og det var pudsigt nok via en drøm konceptet blev til. Efter firmaets fraflytning fra Flensborg, og genetablering i København i 1865, fik Ane Margrethe Sørensen, hustruen til tændstikfabrikanten, i en drøm den geniale ide at kalde tændstikkerne for Tordenskjold. Det udvikledes til at æskerne skulle prydes med hans portræt, billedet fra 1719. Det blev en kæmpe succes. Firmaet fik i 1880 eneretten til at benytte Tordenskjold, med Dennerportrættet som varemærke, faktisk som den 9. der fik en godkendelse fra Varemærkestyrelsen. Om det var med Lindholmfamiliens accept ved jeg ikke, men portrættet blev (formentlig) i familiens eje, indtil det havnede i Emil Glückstadts malerisamling. Etatsråd Glückstadt var direktør for Landmandsbanken, og efter dens konkurs i 1922, og hans død året efter, skulle samlingen sælges. På det tidspunkt var Tordenskjold for nyligt blevet hyldet ved 200-året for hans død, med bl.a. bogudgivelser osv. i både Norge og Danmark. Auktionen over malerierne fandt sted i 1924, og pludselig var der en overvældende interesse for maleriet, som nu var af national betydning. Det skulle ikke op til Norge og hænge! Det lykkedes for Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot i Hillerød at købe portrættet. Private havde doneret penge, og med 50.000 kr. fra tændstikfabrikken havde de kunnet skrabe de 93.000 kr. maleriet kom til at koste sammen. Det var en formue dengang, men så havde Danmark beviseligt fået en slags ejerskab af søhelten. Det har danskerne ikke længere over tændstikkerne, som blev opkøbt af, og nu produceres, af svenskere.

Anna Beate og Christian Schouboe Gyldenfeldt boede indtil 1805 i Korsør, hvor han havde været Kommandant på fæstningen. Deres 8 børn, 5 drenge og 3 piger, var alle blevet voksne, og alle nåede at blive 60+, bortset fra Elisabeth Marie som kun blev 41 år. Hun var blevet gift som 19-årig, fik ingen børn og var allerede enke 31 år gammel. Drengene gjorde alle militærkarriere, to forblev ugift medens de tre blev

gift og fik efterkommere. Parrets yngste datter Sophie Amalie var konventualinde i Støvringgård, men var hjemme hos forældrene da folketællingen blev lavet i 1801. Deres mellemste datter Regitze Sophie, født den 9. marts 1756, blev gift som 36-årig med den 8 år ældre nyansatte præst Christian Nicholai Dahl ved Havrebjerg kirke. Hun har formentlig lært ham at kende i Korsør, hvor han nyligt havde været kapellan. Christian døde den 21. maj 1805, han nåede at blive 85 år. Ganske imponerende. De havde kendt hinanden i over 60 år, og man håber at kærligheden, som de kæmpede så hårdt for holdt. Christian Gyldenfeldt, Anna Beate og Christians ældste søn, barnet som var blevet født i skam i 1745, døde mindre end et år efter sin far, i januar 1806 i Norge hvor han gjorde tjeneste.

Fortællingen slutter tilbage i Næstved. Der var noget mere gang i byen nu, end 60 år tidligere, og adskillige familier, som levede af egen formue var flyttet hertil. Sammen med dem dannedes en hel kreds af embedsmænd, velhavende købmænd og lokale godsejere, som fandt sammen i slutningen af 1700-tallet med diverse formål for øje. Det kunne være i Næstveds Patriotiske Selskab, som tog initiativ til spindeskolerne, eller fornøjelser som fugleskydning, bibliotek eller teater. Anna Margrethe Birgitte Beate Kaas som var blevet døbt i 1747 var blevet gift i hjemmet, Gøjernes gård, den 13. september 1769 med den næsten 30 år ældre Oberst Keiserlingk. En af forloverne havde været morbror Generalmajor von Eickstedt. Nu var hun enke og boede i Købmagergade. Amtmand Johan Rudolph Bielke og hans hustru Frederikke Numsen boede i Gøjernes gård. Ditlev Wedelsparre med familie boede overfor i "Eggers" ejendommen og Baron Wedel Jarlsberg på Sortebrødregården. Hvor godtfolk er, kommer godtfolk til.

Christian Nicolai Dahl fik præsteembedet ved Sct. Peders kirke i Næstved den 1. oktober 1802. Og det var her, til sin datter Regitze Sophie og svigersønnen, at Anna Beate flyttede som enke. Præsteparret havde ikke fået børn, men husholdningen bestod formentlig også af præstens ugifte søster, og et par tjenestefolk. Anne Beate nåede at bo hos præsteparret i 3 år før sin død i 1808, hun blev knap 83. Svigersønnen skrev: *"8. april, blev min gode gamle svigermoder, frue oberstinde Ana Beathe Gyldenfeldt, fød Sehested, begravet i sit 83de år. Hun døde den 1ste april morgen kl. 6 1/2"*. Efter de pinefulde år hun gennemlevede som ung ugift mor i eksil, lyder det som om hun tilbragte sine sidste år som enke, med kærlig omsorg fra familien.

Peter Wessel/Tordenskjold opnåede heltestatus under Den Store Nordiske Krig, og døde i en ulovlig duel i sin bedste alder, som om han levede sit liv efter et manuskript til en spændings/drengerøvsfilm. Caspar Wessel var modig når det gjaldt i krig, og velovervejende og med en ukuelig overlevelsessevne når det gik knapt så godt i fredstid. Han indrettede sig på at få det bedste ud af hvad livet bød ham på en ordentlig måde. Han var åbenlyst en omgængelig, betænksom type, og vellidt af de fleste. En hverdagshelt, der med sin omsorg og velvilje holdt sammen på de familier han giftede sig til, gennem de prøvelser i livet de oplevede. Det kunne godt se ud til at sejrsskjorten, som ønsket, bragte ham den lykke og det held, det er at blive elsket og respekteret af dem man har omkring sig.

Tordenskjold i Holmens kirke

Kilder

div. hjemmesider

Stolpe, P.M.: En Familiehistorie fra det 18. Aarhundredes Midte. Historisk Tidsskrift, Bind 6. række 5 (1894-1895) 1 <https://tidsskrift.dk/index.php/historisktidsskrift/article/viewFile/35632/68464>

Hansen, O.J.: Caspar von Wessel, Tordenskjolds broder. Vor viden 1968

Bruun, Chr.: Aabningen af Tordenskjolds Ligkiste 1782. Historisk Tidsskrift, Bind 5. række 4 (1883-1884)

http://www.tordenskjold.net/Tordenskjold_tndstikker.html

Venge, Mikael: Vemmetofte - Borg. slot. kloster